

quitur, ut Calvinus lib. IV Inst. c. 11, §. 10. dicat, ita loqui in libris illis Bernardum, ut veritas ipsa loqui videatur.

Tertia ratio. Non licet Christianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim, vel infidelitatem; at judicare, an Rex pertrahat ad hæresim, necne, pertinet ad Pontificem, cui est commissa cura religionis, ergo Pontificis est judicare, Regem esse deponendum, vel non deponendum.

Probatum hujus argumenti propositio ex cap. XVII Dent. ubi prohibetur populus eligere Regem qui non sit de fratribus suis, id est, non Judeum, ne videlicet pertrahat Judæos ad idolatriam; ergo etiam Christiani prohibentur eligere Regem non Christianum: nam illud præceptum morale est, et naturali equitate nititur. Rursum, ejusdem periculi et damni est eligere non Christianum, et non deponere non Christianum, ut notum est; ergo tenentur Christiani non pati super se Regem non Christianum, si ille conetur avertere populum a Fide. Adde autem istam conditionalem, propter eos Principes infideles, qui habuerunt dominium supra populum suum, antequam populum converteretur ad Fidem: si enim tales Principes non conentur Fideles a Fide avertere, possent quidem privari dominio ex sententia S. Thomæ in 2. 2. q. X. art. 10. sed Ecclesia non semper eos privat, vel quia non habet vires, vel quia non judicat expedire. At si isti iidem Principes conentur avertere populum a Fide, omnium consensu possunt, et debent privari suo dominio.

Quod si Christiani olim non deposuerunt Neronem, et Diocletianum, et Julianum Apostatam, ac Valentem Arianum, et similes, id fuit quia deerant vires temporales Christianis. Nam quod aliqui jure potuissent id facere, patet ex Apostolo I. Corinth. VI, ubi jubet, constitui novos judices a Christianis temporalium causarum, ne cogentur Christiani causam dicere coram judice Christi persecutore: sicut enim novi judices constitui potuerunt; ita et novi Principes et Reges propter eandem causam, si vires adfuerint.

Præterea tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad suam sectam, est exponere religionem evidentissimo periculo: *Qualis enim est Rector*

civitatis, tales et habitantes in ea (1), unde est illud: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*. Et experientia idem docet: nam quia Hieroboam flex idololatra fuit, maxima etiam regni pars continuo idola colere cepit, III. Reg. XII, et post Christi adventum, regnante Constantino, florebat fides Christiana; regnante Constantio, florebat Arianismus; regnante Juliano, iterum restoruit Ethnicismus; et in Anglia nostris temporibus, regnante Henrico, eipostea Eduardo, totum regnum a Fide quodammodo apostatavit; regnante Maria, iterum totum regnum ad Ecclesiam rediit; regnante Elizabetha, iterum regnare cepit Calvinismus, et vera exulare religio.

At non tenentur Christiani, imo nec debent cum evidenti periculo religionis tolerare Regem infidelem. Nam quando jus divinum, et jus humanum pugnant; debet servari jus divinum omissio humano: de jure autem divino est servare veram Fidem et religionem, quæ una tantum est, non multe; de jure autem humano est, quod hunc aut illum habeamus Regem.

Denique, cur non potest liberari populus Fidelis a jugo Regis infidelis, et pertrahentis ad Infidelitatem, si conjux Fidelis liber est ab obligatione manendi cum conjuge Infideli, quando ille non vult manere cum conjuge Christiana, sine injuria Fidei, ut aperte deducit ex Paulo I ad Corinth. VII Innocentius III cap. Gaudeamus, extra de divort. non enim minor est potestas conjugis in conjugem, quam Regis in subditos, sed aliquanto etiam major.

Quarta ratio. Quando Reges et Principes ad Ecclesiam veniunt ut Christiani fiant, recipiuntur cum pacto expresso, vel tacito, ut sceptrum sua subjiciant Christo, et polliceantur se Christi Fidem servaturos et defensoros, etiam sub pena regni perendi; ergo quando fiunt hæretici, aut religioni obsunt, possunt ab Ecclesia judicari, et etiam depони a principatu, nec ulla eis injuria fiet, si deponantur. Nam non est idoneus Sacramentum Baptismi, qui non est paratus Christo servire, et propter ipsum amittere quidquid habet; ait enim Dominus, Lucæ XIV: *Si quis venit ad me, et non odit patrem, et matrem, et uxorem, et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus* (2). Præterea Ecclesia nimis graviter erraret, si

(1) Eccl. X, 2. — (2) Luc. XIV, 26.

admitteret aliquem Regem, qui vellet impune fovere quamlibet sectam, et defendere hæreticos, ac evertere religionem.

Quinta ratio. Cum Petro dictum est: *Pasce oves*, Joan. ult. data est illi facultas omnis, quæ est Pastori necessaria ad gregem tuendum; at Pastori necessaria est potestas triplex, nimirum, una circa lupos, ut eos arceat omni ratione qua poterit; altera circa arietes, ut si quando cornibus lædant gregem, possit eos recludere et prohibere, ne gregem ulterius præcedant; tertia circa oves reliquas, ut singulis tribuat convenientia pabula; ergo hanc triplicem potestatem habet summus Pontifex.

Ergo tria quæuntur argumenta ex hoc loco; primum sit. Lupi qui Ecclesiam Domini vastant, hæretici sunt, ut patet ex illo Matt. VII: *Attendite a falsis Prophetis etc.* (1) si ergo Princeps aliquis ex ove, aut ariete fiat lupus, id est, ex Christiano fiat hæreticus, poterit Pastor Ecclesiam eum arceare per excommunicationem, et simul jubere populo, ne eum sequatur; ac proinde privare eum dominio in subditos.

Alterum vero sit. Potest Pastor arietes furiosos destruentes ovile separare et recludere: Princeps autem est aries furiosus destruens ovile, quando est Catholicus Fide, sed adeo malus, ut multum obsit religioni et Ecclesie, ut si Episcopatus vendat, Ecclesiam diripiat etc. ergo poterit Pastor Ecclesiam eum recludere, vel redigere in ordinem ovium.

Tertium argumentum est. Potest Pastor ac debet omnes oves ita pascere, ut eis convenit; ergo potest ac debet Pontifex omnibus Christianis ea jubere, atque ad ea cogere, ad quæ quilibet eorum secundum statum suum tenetur, id est, singulos cogere, ut eo modo Deo serviant, quo secundum statum suum debent: debent autem Reges Deo servire defendendo Ecclesiam, puniendoque hæreticos et schismaticos, ut Augustinus docet in ep. 50. ad Bonif. Leo epist. 73. ad Leonem Augustum, et Gregorius lib. II, ep. 61. ad Mauri. ergo potest, ac debet Regibus jubere, ut hoc faciant, et nisi fecerint, etiam cogere per excommunicationem, aliasque commodas rationes. Vide plura apud Nicolaum Sanderum lib. II, cap. 4. de visib. Monarch. ubi etiam multa ex iis, quæ diximus, invenies.

(1) Matth. VII, 15.

CAPUT VIII.

Idem probatur exemplis.

Nunc ad exempla veniamus. Primum est II. Paralip. XXVI, ubi legimus, Oziam Regem, cum Sacerdotum officium usurparet, a Pontifice fuisse de Templo ejectum; et cum propter idem peccatum lepra a Deo percussus fuisset, coactum etiam fuisse ex urbe discedere, et regnum filio renuntiare. Quod enim non sponte sua, sed ex sententia Sacerdotis urbe, et regni administratione privatus fuerit, patet; nam legimus Levit. XIII: *Quicumque, inquit lex, maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium Sacerdotis, solus habitabit extra castra*. Cum ergo hæc fuerit lex in Israel, et simul legamus II. Paralip. XXVI Regem habitasse extra urbem in domo solitaria, et filium ejus in urbe judicasse populum terræ; cogimur dicere, fuisse eum ad arbitrium Sacerdotis separatum, et consequenter regnandi auctoritate privatum. Si ergo propter lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem judicare, et regno privare; quare id non poterit modo propter lepram spiritualem, id est, propter hæresim, quæ per lepram figurabatur, ut Augustinus docet in quæst. Evang. lib. II, quæst. 40. præsertim cum I. Corinth. X Paulus dicat, contigisse Judæis omnia in figuram?

Secundum est II. Paralip. XXIII, ubi cum Athalia tyrannice occupasset regnum, et foveret cultum Baal, Joiada Pontifex vocavit centuriones et milites, et jussit eis, ut Athalam interficerent, quod et fecerunt, et pro ea Joas Regem creavit: quod enim Pontifex non suaserit, sed jusserit, patet ex illis verbis IV. Reg. XI: *Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Joiada Sacerdos*. Item ex illis II. Paralip. XXIII: *Egressus autem Joiada Pontifex ad centuriones et Principes exercitus, dixit eis: Educite eam* (Athalam Reginam) *extra septa templi, et interficiatur foris gladio*. Quod autem causa hujus depositionis et occisionis Athaliz, non solum tyrannis ejus fuerit, sed etiam quod foveret cultum Baal, patet ex illis verbis,

quæ ponuntur immediate post ejus occisionem: *Itaque* (inquit Scriptura) *ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam, et altaria, et simulacra illius confregunt: Mathan quoque Sacerdotem Baal interfecerunt ante aras* (1).

Tertium exemplum est B. Ambrosii, qui cum Episcopus esset Mediolanensis, et proinde Pastor et Pater spiritualis Theodosii Imperatoris, qui Mediolani sedem suam ordinarie tenebat; primum excommunicavit eum propter eadem, quam Thessalonica a militibus fieri imperaverat; deinde præcepit ei, ut legem ferret, ne sententiæ latæ de eade, vel honorum publicatione, rata essent, nisi post triginta dies a sententiæ pronuntiatione, ut nimirum, si quid per iracundiam præcipitanter dictasset, intra tot diurnum spatium revocare posset. Scribit hoc Theodoretus lib. hist. V, cap. 17. atqui non potuit Ambrosius excommunicare Theodosium propter eadem illam, nisi prius causam illam cognovisset et didicisset, licet criminalis esset, et ad forum externum pertineret: non potuit autem cognoscere, et judicare ejusmodi causam, nisi etiam in foro externo legitimum iudex Theodosii fuisset.

Præterea, cogere Imperatorem ad legem politicam ferendam, et præscribere ei formam legis: nonne manifestè ostendit, posse Episcopum interdum temporali potestate uti, etiam in eos, qui potestatem super alios acceperunt? et si Episcopus quilibet id potest, quanto magis Princeps Episcoporum?

Quantum est Gregorii I in privilegio, quod concessit monasterio S. Medardi, et habetur in fine ep.: « Si quis, inquit, Regum, Antistitum, Judicum, vel quorumcumque secularium personarum, hujus Apostolicæ auctoritatis, et nostræ præceptionis decreta violaverit, cujuscumque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo privetur. »

Quintum est Gregorii II qui Leoni Imperatori Iconomacho a se excommunicato prohibuit veetigalia solvi ab Italis; et proinde mulctavit eum parte Imperii. Fatentur id Magdeburgenses Cent. VIII, cap. 10. in vita Gregorii II sed reprehendunt, Gregoriumque proditorem suæ ipsius Patriæ fuisse dicunt: at nullum proferunt Scriptorem, qui factum hoc Gregorii vituperet, cum nos e contrario habeamus multos, qui laudaverunt ut sanctum, et legitimum, nimirum, Cedrenum,

Zonaram in vita Leonis Isauri, et omnes alios Historicos, qui res gestas horum temporum conscripserunt.

Sextum est Zachariæ, qui rogatus a primoribus Francorum, Childericum deposuit, et in ejus locum Pipinum Caroli Magni patrem, Regem creari jussit. Cujus causa fuit, quia propter socordiam Childerici, et religioni, et regno in Gallia extrema ruina imminere videbatur, ut patet ex Cedreno in vita Leonis Isauri, Paulo Diacono lib. VI, cap. 5. de gest. Longobard. et S. Bonifacio Episcopo Moguntino in epist. ad Zachar.

Hoc etiam factum hæretici agnoscunt, et reprehendunt, ut Magdeburgenses Cent. VIII, cap. 10. ubi dicunt, Zachariam Papam quasi divinam auctoritatem sibi proterve assumpsisse. At nec hujus facti ullum invenire poterunt in antiquis Scripturis reprehensorem: nos autem plurimos habemus approbatores, nimirum, Adonem, Siebertum, Rheginonem in Chronicis, sed de hac re diximus plura contra Calvinum in II lib. cap. 17.

Septimum exemplum est Leonis III, qui Imperium transtulit a Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Ecclesiæ Occidentali adferre possent. Ex quo factum est, ut licet Imperatoria dignitas absolute considerata non sit a Pontifice, sed a Deo, mediante jure gentium, ut supra ostendimus ex Gelasio, Nicolao, et Innocentio III, tamen Imperatores, qui fuerunt a tempore Caroli Magni, Pontifici debeant suum Imperium.

Quod enim hæc potestas sit nunc apud Germanos, a Pontifice est: et licet absolute non esset necessarium ut Papa confirmaret Imperatorem, nec ut Imperator Pontifici juramentum fidelitatis præstaret: tamen a tempore translati Imperii in Germanos, utrumque requiritur, ut patet ex Innocentio III cap. Venerabilem, extra de elect. et ex Clementina unica, de jurejurand. neque injuste hoc requiritur. Qui enim potuit Imperium Germanis conferre propter Ecclesiæ salutem, potuit etiam certas condiciones adjungere, propter eandem causam, ne videlicet contingeret, hæreticum vel schismaticum creari.

Ad hoc exemplum dupliciter respondent adversarii: nam alii negant recte factum, ut Pontifex Imperium a Græcis transferret in

Germanos, et in hoc numero sunt Magdeburgenses, qui Cent. VIII, cap. 10. col. 751. sic aiunt: « Est hæc translatio præcipuum ex miraculis Antichristi. » Theodorus quoque Bibliander tabula 10. suæ Chronol. dicit, Leonem III usurpata auctoritate, Imperium a Græcis ad Germanos transtulisse. Alii vero asserunt, factum quidem jure, sed auctorem translationis non Pontificem, sed populum fuisse Romanum. Ita Marsilius de Padua, referente Pighio lib. V Hierarch. Eccles. cap. 14.

Ad primos respondeo: hanc translationem rite et legitime factam fuisse aperte constare. Primo, ex consensu totius Orbis Christiani; semper enim omnes Christiani pro veris Imperatoribus habuerunt Carolum Magnum, ejusque successores: nec fuit unquam ullus Rex Christianus, qui Imperatorem præcedere voluerit, tametsi eum alioqui potentia, et regni antiquitate anteiret. Primi sunt Lutherani, qui sicut populum Fide et religione spoliaverunt; ita quoque Imperatorem suum de Sede sua deturbare moluntur. Secundo, ex felici eventu hujus translationis: ut enim Deus ostenderet, jure factum fuisse, multis victoriis Carolum ornavit, regnumque ejus florentissimum, et Ecclesiæ utilissimum esse fecit. Tertio, ex confessione Imperatorum Græcorum, qui non semel confessi sunt, Romanum Pontificem jure potuisse facere quod fecit. Nam in primis cum audisset Irene Imperatrix, Carolum a Leone appellatum Imperatorem, non solum non reclamavit, sed etiam Carolo nubere voluit, et fecisset, nisi perfidi quidam Eunuchi impedivissent, ut scribunt Zonaras, et Cedrenus in vita ejusdem Irene.

Deinde, mortua Irena, Nicephorus Imperator, qui ei successerat, Legatos ad Carolum tanquam Imperatorem misit, ut scribit Ado in Chron. anno 803, et paulo post defuncto Nicephoro, Michael ei succedens, similiter Legatos ad Carolum misit, qui eum Imperatorem palam salutaverunt: ut scribit idem Ado in Chron. anni 810. Nec solum Græci, sed etiam Persæ Legatos et munera ad Imperatorem Carolum recens creatum miserunt; ut scribunt Rhegino lib. II. et Otho Frisingensis, lib. V cap. 31. rursus (ut scribit Blondus lib. V Decadis 2. et Platina in vita Alexandri III) Imperator Græcorum Emmanuel, cum audisset Pontificem Alexandrum III, ab Imperatore Frederico in extremis redactum angustias, eidem Pontifici

obtulit auxilium, et pecuniarum ingentem vim, si vellet Imperium Occidentis Constantinopolitanis Imperatoribus reddere: respondit autem Pontifex, nolle se ea conjungere, quæ majores sui de industria, et optima ratione divisissent. Ubi notandum est, Emmanuelem non voluisse aliud a Pontifice, quam titulum Imperii: satis enim sciebat possessionem ipsam a Pontifice dari non potuisse, sed fuisse armis acquirendam; non autem solum titulum tanto pretio emere voluisset, si eum inanem, vel etiam falsum, et illegitimum esse credidisset.

Ad alios qui dicunt, auctorem translationis non Pontificem, sed populum Romanum fuisse, facile est respondere; nam in primis populus Romanus nunquam fere habuit Imperatoris creandi potestatem; sed antiqui Imperatores, vel jure hereditario habuerunt Imperium: ut Octavianus, Tiberius, Caius; vel ab exercitu creabantur, ut creatus fuit Claudius, Vespasianus, et alii. Et fuisse hanc ordinariam consuetudinem, ut Imperator ab exercitu crearetur, testatur B. Hieronymus epist. ad Evagr. Unde existat can. Legimus, dist. 93. Tempore autem Caroli Magni, nullus fuit exercitus Romanorum, qui eum Imperatorem creare potuerit; soli enim in Italia erant exercitus Græcorum, et Longobardorum, et ii omnes Carolo infensi, nec jure hereditario Carolus Imperium habuit ut patet.

Deinde, si quam habuerunt Romani in Imperatore eligendo auctoritatem, eam certe amiserunt, quando Imperii Sedes Constantinopolim translata fuit: nam deinceps per annos circiter 300. hoc est, a Constantino Magno, usque ad Carolum Magnum, nihil unquam egit Senatus populusque Romanus circa Imperatorum creationem.

Præterea Auctores omnes, qui de hac re scribunt, ut Zonaras, et Cedrenus in vita Irene, Paulus diaconus, lib. XXIII. rer. Roman. Ado in Chron. anni 800, Albertus Krantzius in Metropoli, lib. I. cap. 14. Otho Frisingensis lib. V. cap. 31. Marianus Scotus, Hermannus Contractus, Lambertus, Siebertus, Rhegino, Palmerius, Blondus, omnesque alii Chronologi, vel Historici, Leonem III asserunt Imperium a Græcis in Francos, seu Germanos transtulisse. Quod idem docet Innocentius III. cap. Venerabilem, de elect. « Ad eos, inquit, jus et potestas hujusmodi ab Apostolica sede pervenit, quæ Romanum Imperium in persona magnifici Caroli a Græ-

(1) IV. Reg. XI, 9; II. Paralip. XXIII, 14 et 17.

cis transtulit in Germanos. » Et ibidem adiungit, Principes Germaniæ id aperte recognoscere. Ipse etiam Carolus Magnus idem non obscure significavit, cum scriptum a se testamentum, quo filios suos hæredes Imperii relinquebat, misit ad Leonem Papam, ut subscriptione sua firmaret, ut scribit Ado in Chron. anni 804. Denique idem patet ex Confessione Emmanuelis Græci Imperatoris, ut supra est annotatum.

Octavum exemplum est Gregorii V, qui sanctionem edidit de Imperatore eligendo per septem germaniæ Principes, quæ usque hanc diem servatur. Quod ita esse, præter Blondum Decade 2. lib. III, Naclerum generat. 34. Platnam in vita Gregorii V. aliosque multos historicos, asserunt etiam Magdeburgenses Centur. X. cap. 40, col. 346. his verbis: « Gregorius suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sauxit, ut penes solos Germanos jus esset eligendi Regem, qui post diadema a Romano Pontifice acceptum Imperator, et Augustus appellaretur. Suntque Electores constituti, Moguntinus, Coloniensis et Trevirensis Archiepiscopi, Comes palatinus Rheni, Saxonix Dux, Marchio Brandenburgensis, et Rex Bohemiæ. » Utrum autem jure Pontifex id fecerit, non aperiunt. Sed si velint jure id factum, fateri cogentur, Pontificem esse Imperatore et Principibus omnibus superiorem, ut patet: si vero dicant non jure, sed tyrannice, injuriam facient suis patronis, et protectoribus, nimirum Duci Saxonix, Comiti palatino, et Marchioni Brandenburgensi. Quid enim isti habent majus, quam Electoratum? at non jure habent, si his quæ dedit dare non potuit: dedisse autem Pontificem, extra controversiam est.

Est autem hic annotandum, Onuphrium in lib. de Comit. Imperat. contra communem historicorum sententiam scripsisse, sanctionem hanc de electione Imperatoris, non Gregorii V. sed Gregorii X. fuisse: quod etsi ei rei, de qua nunc agimus, non noceat, tamen existimo non esse verum. Nam Innocentius III. qui sedit ante Gregorium X. annis 70. in illo cap. Venerabilem, de elect. indicat, jamdudum a Sede Apostolica concessum certis Principibus Germaniæ jus eligendi Imperatorem: et Henricus Ostiensis, qui etiam ante Gregorii X. tempora floruit, in Comm. hujus cap. dicit Innocentium loqui de septem Electoribus, et Pelagius Alvarus, qui vixit paulo post tempora Gregorii X. ita

ut ipsius memoria factum sit quidquid Gregorius X. egit; tamen lib. I. art. 41. de planet. Eccles. affirmat, a Gregorio V. institutum Imperatoris electionem, quæ nunc in usu est, et enumerat ibidem septem Electores, quos supra nominavimus.

Nonum exemplum est Gregorii VII. qui Henricum IV Imperatorem deposuit, et alium eligi jussit, quod et factum est, ut ipsi etiam Magdeburgenses fatentur, Cent. XI. cap. 40. in vita Gregorii VII. recte autem factum hoc fuisse, et cum approbatione, et plausu omnium honorum, in lib. superiore ostendimus, ubi Pontifices aliquot a calumniis hæreticorum vindicavimus.

Decimum exemplum est Innocentii III. qui Othonem IV. similiter deposuit, ut patet ex Blondo, Decade 2. lib. VI.

Undecimum est Innocentii IV, qui in Concilio generali Lugdunensi, consentientibus universis Patribus, deposuit Fridericum II. et tum vacavit Imperium annis 28. ut Mattheus Palmerius in Chron. annotavit. Exstat adhuc tota sententia in Fridericum lata, cap. ad Apostolica, de sent. et re judic. in 6. Idem etiam Innocentius IV. dedit Regi Lusitanix coadjutarem quemdam, qui regnum administraret, quandoquidem Regis negligentia, et Respublica, et religio in Lusitania detrimentum patiebatur. Id habetur cap. Grandi, de suppl. neglig. Prælat. in 6.

Duodecimum est Clementis VI, qui Ludovicum IV. Imperatorem a Joanne XXII. et Benedicto XII. excommunicatum deposuit. Cujus historiam vide apud Pighium lib. V. hierarch. Eccles. cap. 44 et 45. apud Robertum Arboricensem tom. 2. theorem. 7. de utroque glad.

Argumenta adversariorum partim soluta sunt in II. lib. de Pontifice, partim ex dictis nullo negotio solvi possunt. Vide Joannem de Turrecremata, lib. II. Sum. cap. ult. et penult. et Albertum Pighium, lib. V. cap. 45. qui solvunt argumenta quædam, sed levia, ac factiva.

CAPUT IX.

Non pugnare cum verbo Dei, ut unus homo sit Princeps Ecclesiasticus, et politicus simul.

Quantum ad tertiam partem questionis, quoniam adversari quædam docent de temporali principatu summi Pontificis, quem habet.

Primo, esse possessionem mero latrocinio occupatam.

Secundo, etiam justo titulo eum haberet, non posse illum jure retinere, quod pugnet cum principatu spirituali. Ita Calvinus lib. IV. Inst. cap. 11. §. 8, et 11. Oportebit nos probare utrumque, nimirum, posse Pontifici convenire ejusmodi principatum, et reipsa juste habere et possidere, quod habet, et possidet.

Igitur quod non repugnet Pontificem simul esse Principem spirituales, et temporalem alicujus provinciæ, probatur primo exemplis Sanctorum, qui inveniuntur Reges et Principes fuisse. Nam in lege naturæ Melchisedech fuit Rex et Pontifex, ut patet ex Genes. XIV et Heb. VII. imo etiam olim semper primogenitus Rex et Pontifex erat, ut B. Hieronymus docet in quæst. Hebr. in illud Genes. XLIX: *Ruben primogenitus meus* (1). Constat quoque Noe, Abraham, Isaac, Jacob, præfuisse suis tam in iis, quæ ad religionem, quam in iis, quæ ad politicam vitam pertinebant.

Deinde Moses, et summus Princeps temporalis, et summus Pontifex fuit, ut ex divinis litteris perspicuum est. Nam Exod. XVIII dicitur: *Sedit Moses, ut judicaret populum* (2). Et cap. XXXII, jussit occidi plurimos de populo propter peccatum idololatriæ, et cap. XL. adolevit Domino incensum, quod erat maxime proprium munus Pontificis, ut patet ex lib. II. Paralip. cap. XXVI. item Levit. VIII. consecravit Moses Aaronem in sacerdotem, sanctificavit tabernaculum et altare, obtulit sacrificia et holocausta, quæ solus sacerdos facere potest. Itaque Philo lib. III. de vita Mosis, in ultimis verbis: « Hæc est,

inquit, vita, hic exitus Mosis Regis, Legislatoris, Pontificis, Prophetæ. » Et Gregorius Nazianzenus in Orat. ad Gregor. Nyssen: « Moses, inquit, principum Princeps, et sacerdotum Aarone pro lingua utebatur. » Denique Augustinus de regno Mosis ait, q. 68. in Exod: « Sedit, inquit, judiciaria sublimitate solus, populo universo stante. » De Pontificatu autem, q. 23. in Levit: « Ambo, inquit, summi Sacerdotes erant, Moyses et Aaron. »

Præterea Heli et summus Pontifex, et Judex politicus fuit annis 40. ut patet ex lib. I. Reg. c. I, et IV. Denique Machabæi, Judas, Jonathas, Simon, Joannes, et ceteri usque ad Herodem simul Pontifices, et Duces politici fuerunt ut patet ex lib. Machab. et ex Josepho, lib. XII. antiq. et seq.

Probatur secundo ratione. Primo potestas Ecclesiastica, et politica non sunt contrariæ, sed utraque bona, utraque a Deo, utraque laudabilis, et una alteri servit; ergo non pugnant inter se; ergo simul in eodem esse possunt.

Secundo, magis diversa sunt pax et bellum, quam bona temporalia et spiritualia: at unus et idem Rex simul præest Senatui et exercitui, togatis et armatis: ergo multo magis poterit unus præesse in temporalibus et spiritualibus rebus.

Tertio, potest unus Rex gubernare diversissima regna, quæ diversos mores, ritus, leges; consuetudines habent: et pari ratione potest unus Episcopus regere plurimas Ecclesias, ut patet de Patriarchis antiquis (ut omittam Romanum) quorum quilibet habuit sub se plurimos Episcopos: ergo etiam poterit unus homo regere unum Episcopatum, et unum principatum. Nam vel est difficultius regere Episcopatum quam principatum, vel facilius, vel æque difficile: si primum; ergo si unus regit duos episcopatus, a majori reget unum episcopatum, et unum principatum: si secundum; ergo si unus regit duos principatus, et majori reget unum principatum, et unum episcopatum; si tertium; ergo si unus regit duos principatus, vel duos episcopatus, a simili poterit regere unum episcopatum, et unum principatum.

Quarto qui donaverunt Episcopo Romano, aliisque Episcopis principatus temporales, pii homines fuerunt, et ea de causa præcipue

(1) Gen. XLIX, 3. — (2) Exod. XVIII, 13.

a tota Ecclesia commendati sunt, ut patet de Constantino, et Carolo magno et Ludovico ejus filio, qui inde Pius appellatus est, quos etiam adversarii laudant: et contra, qui ejusmodi principatum auferre conati sunt ut Aistulphus Rex Longobardorum, Henricus IV, et V, Otho IV, Fridericus I, et II. ab omnibus Historicis ut impii et sacrilegi notantur.

De Aistulpho sic scribit Ado in Chron. anni 727. « Aistulphus, inquit, Longobardorum Rex nimis perfide testamenta dono prædecessorum ejus B. Petro collata perripuit, et facultates Romanæ Ecclesiæ militibus suis dedit. » Et infra: « Aistulphus, ut perfidus, omnia mentitus est. » Et infra: « Aistulphus, divino judicio, dum venatum pergit, subito percussus interit. » B. quoque Bernardus epist. 242. ad Rom. vehementer increpat Romanos, quod ab Eugenio Papa discessissent: causa autem discessionis fuerat, ut ex Platina, et Historicis aliis patet, quia Romani nolabant subesse Pontifici in temporalibus, sed more veteri, per Consules Republicam gubernari volebant. De Henrico IV. vide quæ supra notavimus, lib IV, cap. 43.

Neque optimi Principes fuerunt solum ii, qui Apostolicam Sedem ita ditarent, sed etiam plerique eorum qui ejusmodi opes, et principatum receperunt. Nam Leonem IV. miraculis claruisse scribit Platina. Leonem IX. omnes Scriptores sanctum vocant, et miraculis claruisse scribunt Sigebertus atque Otho Frisingensis. Gregorium VII. illustrem miraculis fuisse, atque etiam virum optimum scribit Lambertus Schaffnaburgensis, et nos de eodem multa diximus lib. sup. Celestini V. vitam sanctissimam, et miraculis plenissimam describit Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis. Denique Adrianum I. Leonem III. Nicolaum I. Innocentium III. aliosque nonnullos, Scriptores omnes laudant quos tamen satis constat, hunc principatum una cum Pontificatu administrasse.

Denique probatur ultimo experientia. Nam etsi absolute forte præstaret, Pontifices tractare solum spiritualia, et Reges temporalia; tamen propter malitiam temporum experientia clamat, non solum utiliter, sed etiam necessario, et ex singulari Dei providentia donatos fuisse Pontifici, aliisque Episcopis temporales aliquos principatus: si enim in Germania Episcopi Principes non fuissent, nulli ad hanc diem in suis sedibus

permansissent. Sicut ergo in Testamento veteri diu fuerunt Pontifices sine imperio temporali, et tamen ultimis temporibus non poterat religio consistere et defendi, nisi Pontifices etiam Reges essent, nimirum, tempore Machabæorum; ita quoque accidisse videmus Ecclesiæ, ut quæ primis temporibus ad majestatem suam tuendam temporali principatu non egebat, nunc eodem necessario indigere videatur.

Jam vero quod jure habeat summus Pontifex cum Principatu, quem habet, probari posset facile, quia dono Principum habuit; sic enim scribit Paulus Diaconus de gestis Longobardorum lib. VI, cap. 26: « Aripertus Rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiare, quæ quondam ad jus pertinuerant Apostolica Sedis, sed a Longobardis multo tempore fuerant ablata, restituit, et hanc donationem aureis litteris exaratam Romam direxit. » Ejusdem sive restitutionis, sive donationis meminit Beda in lib. de sex ætatibus; sic etiam loquitur Ado in Chronico anni 727: « Insuper Pipinus Rex Ravennam, totamque Pentapolim S. Apostolis Petro et Paulo tradidit. » Et exstat in Decreto Gratiani, dist. 63. constitutio Ludovici I, Caroli Magni filii in hanc formam: « Ego Ludovicus Romanorum Imperator Augustus, statuo, et concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi B. Petro Principi Apostolorum, et per te Vicario tuo domino Paschali Pontifici summo, et successoribus ejus in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate, et ditione tenuistis, et disposuistis Romanam civitatem cum ducatu suo, et suburbanis, et territorii ejus montanis, et maritimis, littoribus, et portibus, seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thuscæ partibus. »

Item Leo Episcopus Ostiensis lib. I Chron. Cassinen. cap. 9.: « Fecit, inquit, idem inclytus Rex (Pipinus) cum filiis suis concessionem B. Petro, ejusque vicario de civitatibus Italiæ ac territoriis per designatos fines. A Lanis cum insula Corisita, inde in Suranum, in montem Bardonem, Veretum, Parmam, Rhegium, Mantuanum, et montem Silicis, simulque universum exarchatum Ravennæ, sicut antiquitus fuit, cum provinciis Venetiorum et Istriæ: cunctumque ducatum Spoletinum, ac Beneventanum. » Et infra: « Demum idem Rex una cum Romano

Pontifice in Italiam veniens, Ravennam, et alias viginti civitates Aistulpho memorato sublatas, Apostolica sedi subjecit. » Idem Leo lib. III, cap. 48.: « Anno, inquit, incarnationis Dominicæ 1079, Mathilda Comitissa, Henrici Imperatoris exercitum timens, Liguriam, et Thusciam provincias Gregorio Papæ, et S. R. E. devotissime obtulit. » Et exstant Romæ authentica instrumenta harum et similium donationum. Sed etiamsi nihil horum exstaret, abunde sufficeret præscriptio 800 annorum. Nam etiam regna et Imperia per latrocinium acquisita, tandem longo tempore fiunt legitima: alioqui enim quo jure Julius Cæsar occupavit Romanum Imperium? et tamen tempore Tiberii Christus ait Matth. XXII: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari* (1). Quo jure Franci Galliam, Saxones Britanniam, Gothi Hispaniam invaserunt? et tamen quis hoc tempore regna ab illis constituta illegitima esse diceret?

CAPUT X.

Solvuntur argumenta contraria.

Superest argumenta solvere. Primo objicit Calvinus lib. IV Inst. cap. 11. §. 8. illud Matth. XX: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic* (2). « Significat enim Dominus (inquit Calvinus) non modo Pastoris officium distinctum esse ab officio Principis, sed res esse magis separatas, quam ut in unum hominem coire queant. » Et quoniam videbat Calvinus posse objici exemplum Mosis, subjungit: « Nam quod Moses utrumque simul sustinuit; primum raro id miraculo factum est: deinde fuit temporarium, donec res melius componerentur. Ubi autem certa forma a Domino præscribitur, civillis gubernatio ei relinquatur, sacerdotium jubetur fratri resignare, et merito; est enim supra naturam ut unus homo utrique oneri sufficiat. »

Respondeo dupliciter. Primo, Dominum hic solum instituere meros Principes Ecclesiasticos, ac docere, debere eos ut tales suis

præesse subditis, non more Regum et Dominorum, sed more Patrum et Pastorum: non autem sequitur hinc, non posse unum et eundem esse Episcopum et Principem.

Exemplum autem Mosis, quod Calvinus conatur eludere, omnino convincit. Quod enim ille dicit, raro miraculo id factum esse, manifeste falsum ostendunt exempla allata de Melchisedech, Heli, Juda Machabæo, et aliis. Quod etiam addit, id esse factum ad tempus, donec Aaron consecraretur, falsum esse ostendit B. Augustinus q. 23. in Levit. ubi dicit, eodem tempore ambos fuisse Pontifices, Mosem et Aaronem; et probatur ex eo, quod depositus Aaronem Moses tanquam Pontifex, consecravitque Eleazarum filiam Aaronis in locum ejus, ut habetur Num. XX. Et præterea, si post Aaronem ordinatum non poterat amplius in unam personam coire principatus et sacerdotium, quomodo Heli per annos 40 fuit sacerdos et Princeps? quomodo Machabæi per annos plusquam centum?

Dico secundo: Dominum illis verbis non prohibere Episcopis dominatum, qualis esse potest Regum et Principum piorum, sed qualis est Regum ignorantium Deum, qui sæpe tyranni potius sunt quam Reges: id quod patet ex verborum Græcorum proprietate. Nam Matthæus non ait: *καρποῦνται αὐτῶν*, id est, dominantur simpliciter, sed *κατακαρποῦνται*, id est, violenter dominantur. Sicut I. Pet. V: *Non dominantes in clericis*, habetur. *καὶ οἱ κατακαρποῦνται τῶν κληρῶν*, et Josue XV legitur: *Dixit Caleb, qui percussisset Cariath-sepher, et cooperit eam* (3). Græce *καὶ κατακαρποῦνται αὐτῆς*, id est, ubi dominatus fuerit ejus etc. Unde II. Pet. II et in epist. Judæ, videmus hæreticos reprehendi, quod *καρποῦνται* contemnunt.

Secundo objicit ibidem §. 9. illud Luc. XII: *O homo quis me constituit iudicem, aut divorcem inter vos?* (4) Dominus rejecit manus judicandi tanquam non consentaneum muneri Prædicatoris, et ministri verbi: sicut etiam Apostoli Act. VI dixerunt: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei et ministrare mensis* (5). At non potest hæc munera rejicere, qui est Princeps.

Ad verba Domini responderi posset: Dominum in hoc Mundo suscepisse personam Pontificis, non Principis temporalis, et illis

(1) Matth. XXII, 21. — (2) Matth. XX, 25. — (3) I. Petr. V, 3; Jos. XV, 16. — (4) Luc. XII, 14. — (5) Act. VI, 2.

verbis monuisse simplices Pontifices, ne se misceant alienis negotiis. At melius potest dici, generaliter in utroque loco admoneri Pontifices et Principes, ne minutis et vilibus officiis ita occupentur, ut omittere cogantur majora. Hoc modo Jethro cum vidisset Mosem tota die sedere ad judicandum, Exod. XVIII sapienter eum admonuit, non ut deponeret principatum politicum, et servaret solum Ecclesiasticum, sed ut constitueret minores Judices, qui satisfacerent populo in rebus levioribus, et graviora quæque tam politica, quam Ecclesiastica ad se referrent. Sic etiam B. Bernardus lib. I de Consider. iisdem verbis Domini in medium adductis, hortatur Pontificem, ut judicia rerum temporalium aliis dimittat, quem tamen sciebat jam tunc Principem temporalem fuisse.

Sic denique Apostoli ita omiserunt in Hierusalem curam ministrandi mensis, ut tamen presiderent etiam in temporalibus toti illi Ecclesie. Unde Gal. II Petrus, et Jacobus, et Joannes solliciti pro fratribus qui erant in Hierusalem, rogant Paulum et Barnabam, ut memores sint colligere aliquam elemosynam, et mittere in Hierusalem. Illi vero id fecerunt, et collectam pecuniam ipsimet defulerunt, non ad Diaconos præfectos mensis, sed ad seniores, ut habetur Act. XI.

Tertio objicit Calvinus ibid. §. 11. verba B. Bernardi lib. II de Consid. : « Apostolis interdicitur dominatus : I ergo tu, et tibi usurpare aude aut dominans Apostolatam, aut Apostolicum dominatum. Forma Apostolica hæc est, interdicitur dominatio, interdicitur ministratio. »

Respondeo : Bernardum loqui de Pontifice ut Pontifex est totius Ecclesie, et secundum id quod habet ex Christi institutione : nam paulo ante dixerat : « Esto, ut alia quacumque ratione hæc tibi vendices, sed non Apostolico jure, nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit etc. » Itaque vult Bernardus, Pontificem ut Pastor est ovium non debere eis dominari, sed eas pascere : at sicut nihilominus iisdem ovibus ut sunt cives Reipublice dominatur Princeps politicus ; ita potest iisdem dominari eadem ratione Pontifex, si sit eorum politicus Princeps.

Quarto objicit ibid. §. 14. verba B. Gregorii, qui lib. IV, epist. 44. dicit anathema

Episcopo, qui jubet, alicui agro more fiscali titulum imprimi.

Respondeo : nihil esse mirandum, si Gregorius noluit, Episcopos, nec etiam præfectos patrimoniorum Romanæ Ecclesie uti more fiscali in agris Ecclesie recuperandis ; nam noaudum habuerat Ecclesia politicum principatum, sed possidebat bona temporalia ad eum modum, quo privati cives possideant. Itaque æquum erat, ut agros, quos suos esse censebat Ecclesia, si forte ab aliis occuparentur, in judicio legitimo eos reputeret, non autem more fiscali propria sibi auctoritate vendicaret.

Quinto objiciunt alii illud II. Timoth. II : *Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus* (1) ; qua verba dicuntur Episcopo : at non potest Princeps non se implicare negotiis secularibus.

Respondeo : negotia secularia hoc loco non vocari regimen politicum, sed curam parandi victus, et proinde negotiationes, et mercimonia, et similia. Est enim Græce, τὸ βίον παραχρησίας, id est, *negotius vite, seu victus*. Ubi etiam notandum, non haberi in Græco, nec in omnibus Latinis codicibus illud *Deo*, sed generaliter ὁδοῖς στρατευόμενος ἐπιλέγειται ταῖς τοῦ βίου παραχρησίας. Et est sensus : *dixi ut labores sicut bonus miles Christi*.

Porro bonus miles non est sollicitus circa victum et corporis curam, sed comedit et bibit quando potest, et quomodo potest, dormit humi, vestitur magis ferro, quam panno etc. Itaque Apostolus non prohibet regimen politicum, sed nimiam sollicitudinem circa vitam corporalem : et, ut bene monuit Chrysostomus, dicuntur hæc a Paulo tam Episcopo, quam aliis hominibus : omnes enim, etiam Laici, etiam Reges milites Christi esse debent.

Sexto objiciunt verba Nicolai I, epist. ad Michael. ubi dicit, fuisse quidem ante Christi adventum eosdem, Reges et Pontifices : at Christum verum Regem et Pontificem ista disjunxisse : « Cum ad verum, inquit, ventum est, ultra sibi nec Imperator jura pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit etc. »

Respondeo : Nicolaum noluisse negare, posse Pontifici convenire temporale aliquod dominium ; nam ipse erat Pontifex, et simul Princeps politicus Romæ, et Ravennæ, alia-

rumque civitatum, quas dudum acceperant majores ejus ab Imperatoribus : sed solum voluisse dicere, non convenire ut idem sit Pontifex totius Orbis, et simul Imperator etiam totius Orbis ; non quod hoc repugnet Evangelio, et nullo modo possit fieri, sed quia Christus ad conservandam humilitatem

voluit, Pontificem indigere Imperatoris defensione in temporalibus, et simul Imperatorem indigere Pontificis directione in spiritualibus. Quod autem Christus voluerit, patet ex eo, quod reliquit Imperium Tiberio, et Petro solum contulit Pontificatum.

(1) II. Timoth. II, 4.